

1. INTRODUCCIÓ

La **filosofia medieval** estava impregnada de la teologia que es basava en l'estudi de l'ésser suprem o de Déu. Tota la teologia que apareix amb el cristianisme de la mà d'autors com Sant Tomàs i Agustí d'Hipona, recull molta doctrina platònica al fer referència al dualisme i al pensament de que la matèria és el més baix qualitativament parlant de la realitat. Des del punt de vista cristià, la vida que ens toca viure és bruta i la nostre tasca és filtrar tota la brutícia d'aquesta vida per arribar al cel, que es troba fora d'aquesta vida. Però tot no era teologia, també existia el que era la filosofia natural i pretenia explicar els fenòmens físics de la naturalesa. Aquesta segona filosofia es relaciona amb la filosofia aristotèlica. La suma d'aquests dos corrents que impregnaven la filosofia medieval. Rep el nom **d'escolàstica**.

Quan Descartes va a l'escola, la filosofia que ell estudia és l'escolàstica, un tipus de saber que té una cosmovisió determinada del món, que ell considera completament desfasada i es sent extremadament decepcionat amb el contingut de les ensenyances.

La **cosmovisió aristotèlica** té una perspectiva antropocèntrica i per tant, pensa que el món es contempla des de la perspectiva de l'ésser humà: s'ajusta a la raó humana i és té una perspectiva de l'univers que es correspon a la d'un observador terrestre. En el temps de Descartes, aquesta visió també perdurava però hi havia una sèrie de personatges que van començar a fer una sèrie de descobriments que demostraven que aquest fet potser era erroni i que la Terra realment donava voltes entorn al Sol, i no era aquest, qui ho feia entorn a ella.

El naixement d'aquesta nova ciència va estar marcat per la negativa de la població d'entendre que Aristòtil s'havia equivocat i que va impulsar a persones com a Descartes a voler crear una nova filosofia.

1.1. EL GIR COPERNICÀ

Promou un canvi en la cosmovisió que hi havia hagut fins aquell moment. Hi ha alguns referents que són els qui marquen a Descartes i que tenen molts problemes per a donar a conèixer els seus coneixements que posarien en dubte a la cosmovisió aristotèlica.

COPÈRNIC (1473-1543)

Va dir que la Terra només era un planeta més i que per tant, tots els planetes giraven entorn del Sol no de la Terra, a partir de problemes matemàtics. És la teoria del Heliocentrisme. A més, va descriure tres maneres que tenien els planetes de moure's: el de rotació sobre el seu propi eix, el de translació al voltant del Sol i el de precessió (moviment de baldufa).

KEPLER (1571-1630)

Llegeix Copèrnic i introdueix algunes modificacions. Les més famoses van ser les tres lleis de Kepler:

- Tots els planetes roten al voltant del Sol descrivint òptiques el·líptiques i el Sol es troba en un dels focus de la el·lipse.
- En el seu moviment al voltant del Sol els planetes dibuixen àrees iguals en temps iguals.
- Per qualsevol planeta el quadrat del temps que triga en fer una volta al voltant del Sol es directament proporcional a la distància entre aquest planeta i el Sol (ens permet saber la distància dels planetes a la Terra).
- El moviment de les esferes supralunars ja no té connotacions morals, les figures que dibuixen els planetes responen a moviments que s'expliquen per la mecànica no per l'animisme. La realitat respon com una màquina, no té vida.
- Les lleis de la mecànica i de la física poden explicar l'univers. Tenim el poder de desxifrar el món.

GALILEU

- El seu gran descobriment va ser el telescopi a partir del qual va poder descobrir fets com que alguns planetes tenien elements celestes que rotaven a través d'ells com són els satèl·lits que tenia Júpiter.
- Fins aquell moment s'afirmava que els cossos celestes eren immutables i perfectes, però ell va poder observar imperfeccions com eren els cràters de la Lluna.

A partir del dubte, arriba a unes evidències que ell pot arribar a afirmar que són realment certes.

Cap d'ells en vida va tenir el reconeixement que hauria d'haver tingut per les magnituds dels seus descobriments.

Descartes va conèixer les obres d'aquests descobridors i la seva meta de vida era aconseguir fonamentar teòricament la nova ciència que ja havien descobert els moderns en oposició dels antics. El seu punt de partida serà revisar la manera en com accedim al coneixement.

2. EL RACIONALISME

És la teoria filosòfica que inaugura la modernitat i és la defensa de la emancipació de la raó com a font de coneixement. Els seus autors principals van ser: Descartes. Spinoza, Malenbranche i Leibniz.

- ✚ **Confiança en la raó** després d'un període medieval on havia estat subordinada a la fe a partir del Renaixement ja es comença a donar una autonomia a la raó i a partir del racionalisme aquesta ja té un caire objectiu, universal i necessari.
- ✚ La **minusvaluació** del coneixement sensible. Els sentits ens enganyen i per tant, ens aporten una informació falsa que no té un caire universal i necessari.
- ✚ **L'innatisme:** tenim idees innates que ens venen de forma natural i són de caire universal i objectiu. No depenen de la sensibilitat i per tant, són el fonament de qualsevol raonament.
- ✚ La matemàtica com a **model de ciència:** ens ofereix unes veritats universals i objectives que ens permeten explicar el món.
- ✚ La **centralitat** del mètode: pensar correctament és pensar ordenadament i ens fa falta trobar un mètode comú, ja que no pot haver-hi un per cada ciència. Ha de ser un mètode racional. Fins a aquell moment cada investigador havia tingut el seu propi mètode i les seves pròpies maneres d'arribar al seu descobriment.
- ✚ La seva lluita contra **l'escepticisme:** mai és pot pensar que tot és relatiu i que cadascú té la seva raó. Hi ha una **única veritat** i ha de ser possible accedir a ella de forma racional.

3. EL MÈTODE DE DESCARTES: CAL TROBAR LA CERTESA ABSOLUTA

Descartes es baralla amb el que s'anomena l'escolàstica, no amb Aristòtil directament. La seva motivació juntament amb la dels altres autors racionalistes està relacionada amb el coneixement, que serà el tema principal que tocaran. Es pregunten en busca d'una resposta a la següent qüestió: **QUÈ PODEM SABER DEL CERT?** I només serà possible una resposta a partir de l'ús de la raó. De tal manera que, la raó serà la única garantia del coneixement. Aquest model de fonamentació científica està inspirat en els nous descobriments científics que s'estaven donant i sobretot en les matemàtiques.

Per l'autor la manca de mètode és qui provoca les incorreccions dels nostres pensaments i afirmacions. La manca de raó no és el problema, ja que és una qualitat que tenen els humans de forma innata.

El primer que es proposa Descartes és trobar una **unitat de mètode**, han de trobar una manera d'acostar-se a la veritat que els hi permeti trobar principis absolutament evidents. Aquest mètode ha de ser universal per a totes les ciències, perquè la raó és una. Estarà inspirat en el model matemàtic degut a que les matemàtiques permetien un coneixement **objectiu, universal i quantificable**. A més també aporten unitat, certesa i autonomia. Les quatre regles del mètode són:

- **L'evidència:** no podem acceptar res que no se'ns presenti a la raó de forma clara i distinta. Ex: la idea de bellesa és una idea que té uns límits que estan difosos i per tant, no és evident.

CLARETAT	DISTINCIÓ
És aquella idea que se'ns apareix de forma lluminosa a la consciència.	La idea que apareix separada de la resta, ha de ser separada en discerniment.

- **L'anàlisi:** s'ha de poder fer una divisió analítica de les idees. Ex: un cop tenim les peces del puzzle, les dividim però després les agrupem per colors, formes, etc.
- **La síntesi:** és la agrupació de les idees que havien estat dividides en principis generals. Cal construir principis generals de les idees individuals.
- **Revisió:** revisió del procés per comprovar si tot és correcte.

El resultat d'aplicar correctament les quatre regles és la **certesa**, que l'autor defineix com l'estat intel·lectual que exclou la possibilitat de qualsevol dubte en relació a l'objecte de la demostració.

3.1. EL DUBTE MÈTODIC

Ell es planteja dubtar de tot per tal d'intentar veure més enllà del dubte si hi ha alguna evidència que pugui subsistir al dubte. Els racionalistes desconfien de la experiència dels sentits, ja que creuen que ens enganyen i també de les nostres pròpies vivències ja que creuen que també ens influeixen. P

Tot es pot qüestionar, ja que inclús el fet de què estiguem aquí o existim i que veiem certes coses, pot ser que estiguem dormint i per tant, que res sigui cert en realitat. Cal destacar, que no és un escèptic, perquè ell creu que sí que existeix una realitat. Tampoc creu en les veritats matemàtiques, ja que creu que podríem estar condicionats per un tipus de ser superior que ens condicions i ens fes veure realitats que no fossin reals. Ell anomena a aquest ser superior “**geni maligne**” i és una entitat imaginària dolenta.

Inclús dubtant de tot, hi ha una cosa que és real: estem dubtant. Hi ha quelcom que s'està plantejant tots aquells dubtes que s'estan desenvolupant. Per Descartes la única veritat absoluta és que **penses**, perquè quan estàs preguntant-te si penses, ja estàs pensant i per tant, és cert que ho fem. La única certesa és que som éssers pensants.

3.2. LES MEDITACIONS

En la primera meditació, Descartes explica perquè s'ha de dubtar de tot. Ell creu en el dubte metòdic, és a dir com a mètode, que és diferent del dubte escèptic que creu que no hi ha veritats absolutes i que tot és relatiu. Explica les bases que el portaran a ell a trobar les certes que busca.

En la aplicació estricta de les exigències que s'ha imposat Descartes no pot prendre com a fonament l'experiència dels sentits, ates que els sentits ens enganyen i, per tant, no mereixen confiança absoluta.

- **Oposició a tot allò que es considerat evident.**

3.2.1. LA PRIMERA MEDITACIÓ

- ✚ Cal posar un fonament que sigui segur, ferm i constant. Descartes vol desfer-se de totes les falses opinions admeses fins aleshores com a veritable.
- ✚ El procediment o mètode consisteix a sotmetre a prova de foc el dubte de tota opinió per tal de trobar el camí recte cap a la veritat.
- ✚ Les coses de què es pot dubtar són:
 - a) **Dels sentits:** alguna vegada ens han enganyat.
 - b) **La salut mental:** no hem d'obrar com es folls. No sabem si estem sonats i per aquest motiu pensem com pensem.
 - c) **La diferència entre el somni i la vigília:** no sembla que es puguin distingir amb claredat.
 - d) **De la física, l'astronomia i altres ciències:** procedeixen per composició de nocions simples i són dubtoses i incertes, a diferència de **l'Aritmètica i la Geometria**, que no es refereixen a coses existents en la natura.
 - e) **De déu:** com que és omnipotent pot ser que m'enganyi contínuament o que permeti que m'equivoqui de vegades.
 - f) **D'un geni maligne:** tot el que percebo podria no ser més que les seves il·lusions o enganyos. Pot ser que algú estigui condicionant la meua manera de percebre les coses.

La seva voluntat no és fer un discurs lleuger i retòric sinó que pretén posar en dubte tots els coneixements que ha adquirit fins aquell moment. Creu que el primer que té que fer es suspendre d'ara endavant el seu judici i presenta el llibre com un intent de reconstrucció del que podem saber amb certesa després de haver-ho posat tot en dubte.

3.2.2. LA SEGONA MEDITACIÓ: de la natura de l'esperit humà i que és més fàcil de conèixer que el cos.

- ✚ Cal doncs, fer cas al més partit dubte que puguem tenir i trobar una certesa indubtable. Què és el que podrà ésser considerat veritable?
- ✚ Quan dubto és cert que dubto, m'enganyen els sentits, les idees, Déu o un geni maligne, però no hi ha dubte de que sóc jo, altrament no podria ser enganyat.
- ✚ La primera certesa és: **Penso, doncs existeixo**. La única dada es coneix amb seguretat i sobre la qual s'haurà de bastir tot l'edifici del coneixement. També rep el nom de **res cogitans**.
- ✚ El cogito no és res corporal, sinó una cosa que pensa: "El pensament és un atribut que em pertany. Només ell no pot ésser separat de mi. No sóc, doncs, parlant amb precisió, més que una cosa que pensa, és a dir, un esperit, un enteniment o una raó".
- ✚ S'obté aquesta veritat a partir de la claredat i diferència que hi ha entre cosa corporal i cosa no corporal. Separem la substància que pensa de tot allò que no pensa i per tant, no és pensament. Es crea una dualitat diferent a la de Plató.
- ✚ **Què són els cossos que veiem i toquem?** Cal separar-ne els atributs o qualitats primàries de les secundàries. En el símil del tros de cera, gust, olor, color, figura i grandària poden canviar; la cera, en canvi, roman. Els sentits només coneixen les qualitats secundàries, l'enteniment, les primàries.

Ell que és el ésser pensant, observa com la espelma es va consumint i va pensant. La espelma va canviant i es va modificant. Ell es planteja que perdura i que no perdura. Però tot i així, la cera és la mateixa. És la raó qui ens permet veure que la cera és la primera al principi i al final. Si només penséssim amb els sentits pensaríem que aquesta va canviant, en canvi, la raó ens fa saber que la matèria de la cera mai varia.